

(Publisert i tidsskriftet Minervas nettutgave tirsdag 11. september 2007;

<http://minerva.as/?vis=artikkel&fid=1171&id=110920070943209494&t=Den%20avskyelige%20formannen>)

Den avskyelige formannen

Tirsdag 11. september 2007 | Publisert av: Odd Gunnar Skagestad

”Språkviter og forfatter” Helene Uri jublet da Forfatterforeningens Anne Oterholm sluttet å være formann og ble leder i stedet.

I en muntert selvutleverende debattartikkel ”Et ord er født” i Aftenposten 8. ds. kan ”språkviter og forfatter” Helene Uri fortelle oss at hun ”jublet da Forfatterforeningens Anne Oterholm sluttet å være *formann* og ble *leder* i stedet”.

Jubel er ikke å forakte. Likeledes står det en viss respekt av den drabelige strid som feminismens frontkjempere (uff, det var visst et ladet ord...) gjennom de siste førti år har utkjempet for å utradere ordet *mann* fra det norske språk. Som politisk prosjekt har dette felttoget vært like rasjonelt som det har vært vellykket. Men var egentlig valget av alternativ-ordet *leder* vel betenkt?

Iallfall bør en ”språkviter”, som må antas å ha sans ikke bare for språkets nyanser, men også for de mer ruvende betydningsforskjeller, ha fått med seg at de to ordene *formann* og *leder* jo slett ikke betyr det samme! Som en opplyst legmann en gang forklarte meg: *Formann* er en *posisjon*, *leder* er en *funksjon*. Eller om man vil: Formann er et *verv*, som i noen tilfeller - men på ingen måte nødvendigvis - også *kan* omfatte visse lederfunksjoner.

Å gjøre formannen til leder, er å pålegge ham – eller henne – et urimelig forventningspress. En leder må ha visjoner, må kunne ta initiativ, må være kreativ og ikke minst autoritær. Det siste er et viktig poeng, som gjør at det med rette kan stilles spørsmål ved hvorvidt man i en demokratisk organisasjon (og i normale tider) i det hele tatt er tjent med å ha noen leder. Så hva gjør man, når man i kjønnskampens gode strid må ta rotta på mannen i formannen?

Dersom man ikke liker ordet formann, og ikke ønsker å akseptere at ordet har vært i kjønnsnøytral bruk siden alders tid, har man nok av gode synonymer (av norsk såvel som av utenlandsk herkomst) å velge blant: Sjef, ordfører, forstander, president, præses, primus-inter-pares, bestyrer, styrer, overhode, høvding, kansler, direktør, disponent (vi kunne tilføyet oppmann og høvedsmann, men da står vi tilbake med samme problem). Fra samfunnslivet forøvrig kjenner vi greit sammensatte begreper som fotballkaptein, eldregeneral og narkobaron...

Til forskjell fra alle disse har ordet *leder* et meningsinnhold av uttrykkelig aktivistisk, dynamisk og autoritær karakter. Et meningsinnhold som samtidig gir et gufs fra en fortid med organisasjonsformer og samfunnssystemer som de fleste av oss som tilhører den gemene hop fint kunne klare oss uten.